

Dr hab. Agnieszka Kasińska-Metryka, prof. UJK
Instytut Polityki Międzynarodowej i Bezpieczeństwa
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Weroniki Górnickiej

„Zmiana układu sił w hiszpańskiej polityce po 2011 roku. Teoria i polityka”

Praca napisana pod kierunkiem dr hab. Łukasza Młyńczyka

1. Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej

Praca zatytułowana „Zmiana układu sił w hiszpańskiej polityce po 2011 roku. Teoria i polityka” poświęcona jest przeobrażeniom hiszpańskiej sceny politycznej, a zatem jest to tematyka bardzo aktualna i z tej perspektywy wybór problemu badawczego należy uznać za innowacyjny. Dysertacja nie jest jednak pracą o charakterze wyłącznie deskryptywnym, gdyż założeniem mgr Weroniki Górnickiej była analiza hiszpańskiego przestrzeni politycznej w oparciu o treści teoriopolityczne. Jak pisze Autorka „teoria traktowana jest nie tylko jako narzędzie badania mających miejsce przemian, ale przede wszystkim jako narzędzie ich kreowania” (s. 5).

Pojawienie się w hiszpańskiej polityce nowych aktorów zbiorowych, a zwłaszcza lewicowej partii Podemos, można rzeczywiście uznać za okoliczność sprzyjającą dekompozycji ukształtowanego przez ponad czterdzieści lat układ sił. Ruch Oburzonych (*Los Indignandos*), partia Ciudadanos (C's), a wreszcie kryzys gospodarczy z 2008 r. to niewątpliwie czynniki, które odmieniły oblicze hiszpańskiej polityki i zaktywizowały obywateli.

Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej należy zatem ocenić pozytywnie, podobnie jak przyjęte ramy czasowe. Autorka posługując się terminami „zamrożenie” i „odmrożenie” systemu (jakkolwiek nie są one logicznie ostre) wprowadziła granicę czasową oddzielającą stan stagnacji systemu partyjnego zdominowanego przez

Partido Popular i PSOE od czasu aktywizacji zarówno nowych ugrupowań jak i obywateli.

Pewne wątpliwości może jednak wzbudzać tytuł nadany pracy, a konkretnie podtytuł. O ile bowiem „zmiana układu sił w hiszpańskiej polityce po 2011 roku” jest stwierdzeniem czytelnym, to „teoria i polityka” już nie. Zazwyczaj teoria przeciwstawiana jest praktyce, a w tym przypadku można odnieść wrażenie swoistego pomieszania porządków terminologicznych. Jeżeli przyjąć w najbardziej uproszczonym znaczeniu rozumienie polityki jako „sztuki działania w celu zdobycia bądź utrzymania władzy”, to pojawia się pytanie, do czego odnosi się owa tytułowa teoria? Analiza treści pracy rozwiewa powyższe wątpliwości, ale jeżeli praca będzie kierowana do druku, to być może słusznym byłoby przereformowanie tytułu.

Reasumując należy jednak stwierdzić, że określenie problematyki badawczej, a także zastosowanie cezury czasowej jest właściwe i koresponduje z treścią rozważań.

2. Metodologia i warsztat rozprawy doktorskiej

Jak już zostało wcześniej wskazane, tytuł pracy jest częściowo kontrowersyjny, zwłaszcza w odniesieniu do pracy doktorskiej, w przypadku której autorzy starają się zazwyczaj przestrzegać skrupulatnie matrycy pracy naukowej. Podobnie rzecz się ma z metodologią dysertacji. Autorka pisze bowiem wprost o braku sprecyzowanej metody badawczej oraz rezygnacji z wyznaczania w ramach dysertacji hipotez. *„Wyznaczanie konkretnych hipotez w oparciu o relacje zachodzące pomiędzy zmiennymi zależnymi i niezależnymi jest w tak skonstruowanym badaniu możliwe, aczkolwiek nieuzasadnione z punktu widzenia poznawczego (...) Dlatego też za najkorzystniejsze uznano wprowadzenie twierdzeń jednostkowych”* (s. 13). Powyższa deklaracja stoi w niejkiej sprzeczności z treścią rozdziału pierwszego tj. *„Metodologiczne i teoretyczne podstawy analizy”*. Autorka kreśli w nim ramy podjętej analizy oraz formułuje pięć twierdzeń jednostkowych, służących odpowiedzi na postawiony problem badawczy. Zakres treściowy owych twierdzeń jest zróżnicowany i wymaga od czytelnika pewnej wiedzy. Jak bowiem odczytać zawarte w pierwszym twierdzeniu zdanie, że *„na podstawie zgromadzonej w czasie badań wiedzy skonstruowana została strategia działania, teorie polityczne przekształcone zostały natomiast w narzędzia politycznego oddziaływania”?* (s. 15). Dopiero dalsza analiza treści (lub wcześniejsza znajomość biografii Pablo Iglesiasa) nadają temu

twierdzeniu właściwy sens. Uzupełnieniem twierdzeń są pytania badawcze. Ich liczba i treść logicznie wiążą analizowane obszary.

Struktura pracy to oprócz poświęconego metodologii i teorii rozdziału pierwszego, trzy kolejne rozdziały o zróżnicowanej objętości: „*Źródła kontestacji hiszpańskiego układu sił w 2011 roku*”, „*Teoriopolityczne podstawy programu i działalności partii Podemos*” oraz „*Implikacja rozwiązań teoretycznych do rzeczywistości politycznej*”. Mając na uwadze podrozdziały pracy, jej strukturę można uznać za przemyślaną, spójną i logiczną.

Należy jednak zastanowić się nad częstym użyciem w podtytułach określeń przeniesionych z języka hiszpańskiego (np. „*Bipartidismo imperfecto*”; „*Movimiento 15-M*”; „*El cisma en Podemos*”). Jest niewątpliwie naturalną „pokusą” sięganie po oryginalne określenia z języka źródłowego, ale z drugiej strony może to być utrudnienie dla czytelnika nie posiadającego odpowiednich kompetencji językowych. Ta sama uwaga odnosi się do hiszpańskojęzycznych terminów przywoływanych w tekście pracy.

Pomimo powyższej sugestii, układ pracy należy uznać za właściwy dla prezentowanych treści. Autorka poświęciła bardzo dużo uwagi przybliżeniu kwestii teoretycznych, świetnie określiła wpływ myśli politycznej A. Gramsciego na konstruowanie partii Podemos, wskazała główne determinanty zmiany na scenie partyjnej po 2011 roku, w sposób pogłębiony przedstawiła twórców partii, a wreszcie odniosła się do wyborów parlamentarnych w 2015 i 2016 roku. Zakres czasowy powyższej analizy, a zwłaszcza wydarzeń po 2015 r. nie znalazł do tej pory odzwierciedlenia w literaturze przedmiotu, co dodatkowo podnosi wartość dysertacji. Na podkreślenie zasługuje także dobór źródeł wykorzystanych przy pisaniu pracy. Specyfika pracy determinowała sięgnięcie głównie do źródeł w języku hiszpańskim, jakkolwiek mgr W. Górnicka wykazała się także bardzo dobrą orientacją w szeroko rozumianej literaturze politologicznej, a zwłaszcza tej traktującej o systemach politycznych. Niezbędne – i uwzględnione w pracy – było także sięgnięcie do badań socjologicznych (głównie tych prezentowanych przez CIS) oraz prasy.

W tym miejscu warto jednak zadać pytanie, czy przegląd prasy nie miał charakteru nazbyt wybiórczego. Sama Autorka wskazuje, że najczęściej posiłkowała się tekstami zamieszczanymi w dziennikach „*El País*”, „*El Mundo*”, rzadziej „*ABC*”. W przypadku Hiszpanii powiedzenie „powiedz mi co czytasz, a powiem ci kim jesteś” nabiera szczególnego, politycznego znaczenia. Każdy z przywołanych tytułów (a także wiele innych) ma określone konotacje ideologiczne co znacząco wpływa na

charakter przekazu. Być może dla większego „zbalansowania” źródeł prasowych należało poszerzyć zakres tytułów, które objęła kwerenda.

Kolejną kwestią są drobne potknięcia warsztatowe typu błędy literowe czy kropki w przypisach dolnych, ale nie wpływają one w żaden sposób na wartość pracy, a jedynie sygnalizują potrzebę starannej korekty językowej przed publikacją dysertacji. Można także odnieść wrażenie, że użytecznym byłoby sięgnięcie do publikacji P. Igleσίας „*Disputar la democracia. Política para tiempos de crisis*” i oddanie (w większym stopniu) głosu samemu liderowi Podemos.

3. Merytoryczna wartość rozprawy

Mgr Weronika Górnicka wykazała się nowatorskim ujęciem przedmiotu analizy, bardzo dobrą znajomością literatury oraz starannością w sposobie prezentowania wniosków. W recenzowanej dysertacji udało się połączyć aktualną problematykę politologiczną (przeobrażenia systemu partyjnego w Hiszpanii) z szeroko rozumianą myślą polityczną oraz kluczowymi zagadnieniami z zakresu teorii polityki (przywództwo, populizm, wspólnota). Bardzo dobrze zbudowane zostało zakończenie pracy, w którym Autorka w sposób syntetyczny określiła cztery teoretyczne fundamenty strategii Podemos tj. nieposłuszeństwo obywatelskie, populizm, kryzys organiczny oraz hegemonię. Co warto podkreślić, postawiona została również diagnoza dotycząca spadku popularności projektu realizowanego przez opisywaną partię (a zatem zjawisk dziejących się *hic et nunc*).

Autorka nie tylko zweryfikowała tezy badawcze, ale zrealizowała też w pewnym zakresie prognostyczną funkcję nauki o polityce („*Zanik zdolności mobilizacyjnej, wynikający z braku wiarygodności może skutkować stopniowym wygaszaniem pobudzonego potencjału i powrotem do bierności politycznej na skutek niedostatku podmiotów umożliwiających rywalizację z dominującymi partiami*”, s. 250).

4. Konkluzja

Całościowa ocena rozprawy mgr Weroniki Górnickiej na temat „*Zmiana układu sił w hiszpańskiej polityce po 2011 roku. Teoria i polityka*” prowadzi do konkluzji, że prezentuje ona wysoki poziom merytoryczny i znacząco uzupełnia dotychczasowy stan badań w powyższym zakresie. Doktorantka wykazała się wszechstronną wiedzą politologiczną a także udowodniła, że opanowała warsztat badawczy na bardzo dobrym poziomie. Uznaję zatem, że recenzowana rozprawa spełnia

ustawowe wymagania i warunki oraz wnioskuję o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

A. Kostwana-Wehyla